

Vergaderjaar 2017–2018

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 2576

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 juni 2018

Overeenkomstig de bestaande afspraken ontvangt u hierbij acht fiches, die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC).

Fiche: Verordening vrijwaringsclausules handelsakkoorden (Kamerstuk 22 112, nr. 2572)

Fiche: Herziening verordening over het op de markt brengen en het gebruik van precursoren voor explosieven (Kamerstuk 22 112, nr. 2573)

Fiche: Mededeling en richtlijn versterking van bescherming klokkenluiders op EU-niveau (Kamerstuk 22 112, nr. 2574)

Fiche: Mededeling over de digitale transformatie van gezondheid en zorg (Kamerstuk 22 112, nr. 2575)

Fiche: Mededeling naar een gemeenschappelijke Europese gegevensruimte

Fiche: Herziening van de Europese richtlijn hergebruik van Overheidsinformatie (Kamerstuk 22 112, nr. 2577)

Fiche: Mededeling Kunstmatige intelligentie voor Europa (Kamerstuk 22 112, nr. 2578)

Fiche: Verordening inzake relatie tussen platforms en bedrijven (Kamerstuk 22 112, nr. 2579)

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

Fiche: Mededeling naar een gemeenschappelijke Europese gegevensruimte

1. Algemene gegevens

- a) *Titel voorstel*
Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Naar een gemeenschappelijke Europese gegevensruimte.
- b) *Datum ontvangst Commissiedocument*
25 april 2018
- c) *Nr. Commissiedocument*
COM(2018) 232
- d) *EUR-Lex*
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX:52018DC0232>
- e) *Nr. impact assessment Commissie en Opinie Raad voor Regelgevings-toetsing*
Niet opgesteld
- f) *Behandelingstraject Raad*
Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie
- g) *Eerstverantwoordelijk ministerie*
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

2. Essentie voorstel

De mededeling gaat over de kansen van (her)gebruik van gegevens (hierna: data) en vermeldt een aantal vervolgstappen van de Europese Commissie (hierna: Commissie) op het vlak van toegang, delen en hergebruik van data. Hiermee wil de Commissie bijdragen aan meer ruimte in de Europese Unie voor de ontwikkeling van nieuwe data-gedreven diensten en producten. De Commissie bouwt daarvoor verder op haar eerdere acties en mededelingen in het kader van de digitale interne markt strategie¹, in het bijzonder de mededeling «Bouwen aan een Europese data-economie»² en het voorstel voor de verordening «Vrij verkeer van niet-persoonlijke data»³.

De Commissie stelt de maatregelen voor vanwege de rol die data heeft verkregen als belangrijke grondstof voor de digitale economie. Data kan levens verbeteren en nieuwe mogelijkheden voor groei bieden, bijvoorbeeld voor het mkb, de gezondheidszorg, het milieu, de arbeidsmarkt, economie en de overheid⁴. Data verandert alle delen van de maatschappij, de economie en de overheid. Ook is data enorm belangrijk voor de ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (hierover is een afzonderlijke mededeling gepubliceerd waarvoor een afzonderlijk BNC-fiche is opgesteld)⁵ en het Internet of Things.⁶

Gezamenlijk met deze mededeling publiceert de Commissie een voorstel voor een herziening van de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie.⁷ Voor de inhoud en beoordeling van het voorstel voor een herziening van de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie wordt een apart BNC-fiche opgesteld (Kamerstuk 22 112, nr. 2557).

¹ Mededeling COM (2015) 192

² Mededeling COM (2017) 9

³ Voorstel voor verordening (EU) 2017/0228; COM(2017) 495

⁴ Mededeling COM(2018) 233

⁵ Mededeling COM(2018) 237

⁶ Apparaten die met elkaar communiceren en interacteren via netwerken zoals het internet.

⁷ Voorstel voor richtlijn (EU) 2018/0111, COM(2018) 234

Overheidsdata en door de overheid gefinancierde data

De Commissie geeft aan dat toegang tot overheidsdata en door de overheid gefinancierde data van belang zijn om data-gedreven innovatie te versterken. Overheden zijn volgens de Commissie een bron van waardevolle ruwe data die kunnen worden gebruikt voor innovatieve digitale diensten en betere beleidsvorming. Daarom heeft de Commissie naast het voorstel voor een herziening van de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie ook de resultaten van de evaluatie⁸ van de databankenrichtlijn⁹ gepubliceerd. De evaluatie concludeert dat het *sui generis* recht binnen deze richtlijn niet systematisch alle situaties aangaande big data en databanken uit één bron (single-source databases) dekt, maar dat er nog niet genoeg concrete gevallen zijn voor vergaande actie. Daarom zal de Commissie de ontwikkelingen rondom bovenstaande situaties monitoren. Ook wordt er in het voorstel voor een herziening van de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie gekeken naar de verhouding hiervan met de databankenrichtlijn. Daarnaast wil de Commissie een «Support Center for data sharing» opzetten om datadelen door de publieke sector te verbeteren. Het gaat hierbij om het uitbreiden van het bestaande Europese platform¹⁰ voor kennis deling over (open) data, zodat kennis over instrumenten en goede voorbeelden van B2G en B2B datadelen kunnen worden uitgewisseld. De Commissie heeft ook de aanbeveling betreffende de toegang tot en de bewaring van wetenschappelijke informatie vernieuwd. De verhouding tussen deze aanbeveling en het voorstel voor een herziening van de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie zal in het fiche daarover worden meegenomen.

Toegang tot en hergebruik van data uit de private sector

De Commissie acht het delen van data uit de private sector van groot belang voor innovatie en verdienvermogen. Daarom heeft de Commissie maatregelen voorgesteld voor het delen van data tussen bedrijven (hierna: B2B) en van bedrijven naar overheden (hierna: B2G).

Inzake B2B ziet de Commissie dat datadelen tussen bedrijven veel kan opleveren zonder dat het ten koste hoeft te gaan van concurrentievoordelen van bedrijven. Daarom wil de Commissie datadelen stimuleren. Hiervoor heeft ze vijf principes opgesteld voor het delen van niet-persoonlijke machine-gegenereerde data die in contracten gerespecteerd moeten worden: «Transparantie», «Gedeelde waardecreatie», «Respect voor elkaars commerciële belangen», «Zorgen voor onvervalste mededinging» en «Minimale vergrendeling van gegevensbestanden»¹¹. Daarnaast onderneemt de Commissie op het vlak van B2B datadelen drie acties:

- Inzetten van het eerder genoemde «Support Center for data sharing» voor het faciliteren van B2B datadelen;
- Verkennen van het versterken van het gebruik van «application programming interfaces» voor bedrijven;¹²
- Doorgaan met het faciliteren van testen en demonstraties van datadelen, bijvoorbeeld bij de grootschalige uitrol van grensoverschrijdende geautomatiseerde mobiliteit.

⁸ SWD(2018) 146

⁹ Richtlijn 96/9/EG

¹⁰ <https://www.europeandataportal.eu/>

¹¹ Dit principe gaat over het beperken van de *vendor lock-in*, wat inhoudt dat een klant afhankelijk van een leverancier voor producten en diensten wordt, omdat hij niet in staat is om van leverancier te veranderen zonder substantiële omschakelingskosten of ongemak.

¹² Application Programming Interfaces (API) zijn een verzameling definities op basis waarvan een computerprogramma kan communiceren met een ander programma.

Bij B2G datadelen geeft de Commissie aan dat overheden baat kunnen hebben bij private data, bijvoorbeeld bij de productie van officiële statistieken die kostenefficiënter kan verlopen. De Commissie heeft tevens de volgende principes opgesteld om bij te dragen aan gunstige condities voor hergebruik: «Evenredigheid in het gebruik van gegevens van de private sector», «Beperking van het doel», «Berokken geen schade», «Voorwaarden voor hergebruik», «Beperkingen aanpakken in de gegevens van de particuliere sector» en «Transparantie en maatschappelijke participatie». Daarnaast zal de Commissie een «high level» ronde tafel organiseren over publieke toegang tot private data.

3. Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

Nederland onderkent het (her)gebruik van data als een belangrijk middel voor de bevordering van economische groei, toegepast en wetenschappelijk onderzoek, een efficiënte overheid en voor de bijdrage aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Nederland zet zich daarom zowel nationaal als Europees in om de randvoorwaarden hiervoor te versterken. Zo heeft Nederland zich ingezet om het vrij verkeer van niet-persoonlijke data binnen Europa te versterken en voor het onderzoek- en innovatieprogramma Commit2data.¹³ Ook hecht Nederland belang aan veiligheid en aan privacy. Dat laatste wordt in het bijzonder geregeld in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In de Nederlandse Digitaliseringsstrategie die voor de zomer van 2018 verschijnt zal het kabinet ook aandacht besteden aan het onderwerp datadelen.

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet verwelkomt de inzet van de Commissie om de Europese data-economie en data-gedreven innovatie verder te versterken. Het kabinet is tevreden dat er in dit stadium gekozen is voor een mededeling waaruit enkele concrete vervolgstappen voortvloeien. Het juicht de nadruk op – verantwoorde – verruiming van toegang, delen en hergebruik van data ook toe vanwege de grote mogelijkheden die dit brengt voor bedrijven, onderzoeksinstellingen en overheden. Hierbij valt te denken aan een grotere beschikbaarheid van data voor efficiëntere en eerlijkere productieketens, voorspellend onderhoud van machines, data-gedreven wetenschappelijk en toepassingsgericht onderzoek, effectiever toezicht en betrouwbaardere big data analyses in vrijwel alle domeinen. Belangrijk hierbij is dat er ruimte is voor de ontwikkeling van de markt voor data-gedreven oplossingen zodat bedrijvigheid en innovatie worden gestimuleerd.

Het kabinet vindt het ook positief dat deze mededeling een aantal initiatieven in verschillende domeinen (gezondheidszorg, wetenschap, statistiek, overheid en private sector) benoemt en het gezamenlijk belang aanstipt. Het kabinet ziet samen met de Commissie dat vraagstukken in verschillende domeinen vergelijkbaar kunnen zijn. Daarom is het van belang dat overheidsbeleid over data consistent is en dat goede voorbeelden worden uitgewisseld tussen verschillende domeinen en sectoren.

Verantwoord gebruik van data is van wezenlijk belang voor het vertrouwen in de data-economie en maatschappelijke toepassingen van data. Daarom is privacybescherming voor het kabinet een belangrijk aandachtspunt. Het kabinet vindt het positief dat in de mededeling op

¹³ <https://www.dutchdigitaldelta.nl/big-data/over-commit2data>

verschillende punten wordt gewezen op het belang van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).¹⁴ Wel tekent het kabinet aan dat het niet altijd duidelijk wordt hoe men in de processen om de mededeling te realiseren, ervoor gaat zorgen dat de waarborgen uit de AVG worden nageleefd. Daarnaast ziet het kabinet ook het belang van een verantwoord gebruik van niet-persoonlijke data. In sommige gevallen kunnen combinaties van niet-persoonlijke data toch weer herleidbaar tot een persoon worden. Daarom is het van belang dat de bescherming van de AVG wordt nageleefd indien combinaties van niet-persoonlijke data toch te herleiden zijn tot personen. Het kabinet zal daarom bij de realisatie van de ambities uit de mededeling het waarborgen van de naleving van de AVG nauwlettend volgen.

Voor de beoordeling van de herziening van de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie is een apart BNC-fiche opgesteld met daarin ook aandacht voor de situatie rond wetenschapsdata.

Het kabinet verwelkomt de evaluatie van de databankenrichtlijn en herkent zich in de conclusie dat er nog weinig concrete gevallen zijn waaruit blijkt dat de richtlijn moet worden aangepast. Tegelijk ziet het kabinet samen met de Commissie dat de data-economie nog in ontwikkeling is en dat het functioneren van de richtlijn daarom nauwlettend moet worden gevolgd. Daarnaast is het kabinet positief over de actualisatie van de aanbeveling betreffende de toegang tot en de bewaring van wetenschappelijke informatie. Door deze actualisatie sluit de aanbeveling beter aan bij de recente ontwikkelingen en de ingezette acties op gebied van Open Science, te weten de European Open Science Cloud, en Findable, Accessible, Interoperable, & Reusable (FAIR) Data. Om een consistent Europees beleid rondom data te bevorderen, is een beschrijving van de samenhang en interactie tussen de acties op gebied van data-deling tussen de verschillende domeinen wenselijk.

Het kabinet onderschrijft dat data en hergebruik ervan in de private sector een belangrijke bron van innovatie en verdienvermogen zijn. Het kabinet is daarom positief over de aandacht die de Commissie hieraan geeft. Ook is het kabinet verheugd dat de Commissie vooralsnog terughoudend is met brede horizontale wetgeving om verplicht private data te delen met andere bedrijven, omdat hiervoor tot op heden onvoldoende grond lijkt.

De principes voor het delen van niet-persoonlijke machine-gegenereerde data uit de private sector, hebben enkel betrekking op contracten. Het is niet geheel duidelijk hoe deze principes in de praktijk worden toegepast of welke vervolgstappen de Commissie hiervoor gaat nemen. Daarmee worden uitvoering, definiëring en controle twijfelachtig.

Het kabinet zal de verdere ontwikkelingen rondom deze principes nauwlettend in de gaten houden en ook zelf gaan bezien welke principes de beste ondersteuning bieden bij het delen van data, op een wijze die zowel productief als verantwoord is. Het inzetten van het «Support Centre for data sharing» voor het uitwisselen van goede voorbeelden kennis vindt het kabinet positief, mits organisatorisch efficiënt en effectief vormgegeven en ziet graag dat dit Support Centre samen gaat werken met vergelijkbare Support Centers in andere domeinen. Het kabinet ziet de toegevoegde waarde van deze ondersteuning en hoopt dat dit (toekomstige) Nederlandse initiatieven versterkt en Europese samenwerking bevordert. Ook verwelkomt het kabinet de inzet van de Commissie om het gebruik van «application programming interfaces»

¹⁴ Verordening (EU) 2016/679

door bedrijven te versterken en testen en demonstraties met datadelen te faciliteren.

Ten aanzien van de principes voor B2G datadelen is het kabinet eveneens positief. Wel tekent het kabinet aan dat er meer aandacht moet zijn voor de wijze van het datagebruik (bijvoorbeeld voor beleidsondersteunend onderzoek) en de verantwoording door overheden. Het borgen van publieke belangen door publieke toegang tot private data aan de hand van de B2G principes moet verantwoord kunnen worden door overheden als noodzakelijk en efficiënt, waarbij commerciële belangen van bedrijven niet onnodig worden geschaad en administratieve lasten voor bedrijven beperkt moeten blijven. Hiervoor kan bijvoorbeeld gerefereerd worden naar een wettelijke verankering op nationaal of Europees niveau. Ook bij deze principes zijn de uitvoering, definiëring en controle twijfelachtig. Het kabinet zal de ontwikkelingen rondom deze principes nauwlettend volgen en meenemen in haar eigen beleidsvorming rondom dit onderwerp.

c) Eerste inschatting van krachtenveld

Het belang van data wordt binnen de EU breed gedragen en er is dan ook een gunstig momentum om deze discussie te voeren. Wel lijken er verschillen te zijn in de gekozen focus. Zo zijn er lidstaten die meer richten op gebruik van publieke data en andere meer op gebruik van private data. Ook zijn er verschillen in de afweging tussen publieke belangen en lasten voor bedrijven in het kader van publieke toegang tot private data.

4. Grondhouding ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit, financiële gevolgen en gevolgen op het gebied van regeldruk en administratieve lasten

a) Bevoegdheid

De interne markt is een gedeelde bevoegdheid van de Unie en de lidstaten (art. 4, lid 2, sub a WVEU). De Unie is bevoegd om maatregelen vast te stellen op het gebied van de interne markt en de werking ervan te verzekeren (artikel 26 en 114 WVEU).

b) Subsidiariteit

De Nederlandse grondhouding ten opzichte van de subsidiariteit is positief. De interne markt wordt met deze voorstellen versterkt omdat de data-economie een sterk grensoverschrijdend karakter heeft. Door op Europees niveau randvoorwaarden te creëren en consistentie op verschillende beleidsterreinen te bewaren wordt voorkomen dat er fragmentatie ontstaat die schadelijk is voor het functioneren van de data-economie. Daarom is het nodig om op Europees niveau initiatieven te nemen.

c) Proportionaliteit

De grondhouding van het kabinet ten aanzien van de proportionaliteit is positief. De mededeling heeft als doel om data-gebruik te stimuleren op verantwoorde wijze. Initiatieven zoals gedeelde principes rondom datadelen en ondersteuning via een Support Centre for data sharing dragen ertoe bij dat het datadelen en datagebruik worden gestimuleerd. Het kabinet deelt de mening van de Commissie dat er op dit moment geen aanleiding is om wetgevende maatregelen te nemen omtrent datadelen of de databankenrichtlijn.

d) Financiële gevolgen

Aan de mededeling zijn geen directe financiële gevolgen verbonden. Het Support Centre for data sharing is via de EU begroting gedekt uit de Connecting Europe Facility Telecom.¹⁵

e) Gevolgen voor regeldruk, administratieve lasten en concurrentiekracht

Geen gevolgen voor regeldruk (inclusief administratieve lasten). Ten aanzien van de concurrentiekracht geeft de Commissie aan dat met de juiste randvoorwaarden, de dataeconomie kan groeien van 1,9% van het BBP van de EU in 2016 tot 4% in 2020. De voorgestelde maatregelen helpen mee om deze randvoorwaarden op orde te krijgen.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/connecting-europe-facility-cef-telecom-work-programme-2018-adopted>